ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ

ДРИЖАК МИКИТА ЯРОСЛАВОВИЧ

«ОБЛІК І АУДИТ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА І ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ» (НА МАТЕРІАЛАХ ПРАТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ВЗУТТЄВА ФАБРИКА «БЕРЕГИНЯ»)

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

АВТОРЕФЕРАТ

на здобуття освітнього ступеню «магістр»

Чернігів 2018

Випускною кваліфікаційною роботою є рукопис

Робота виконана на бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту обліково-економічного факультету Науково-навчального інституту економіки Чернігівського національного технологічного університету

Науковий керівник: к.е.н., доцент ВОЛОТ Олена Ігорівна, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Чернігівського національного технологічного університету

Рецензент: Головний бухгалтер ПрАТ «ЧВФ «Берегиня» Кобижча Катерина Миколаївна

Захист відбудеться «21» травня 2018 р. о 9.00 год. на засіданні Екзаменаційної комісії у Чернігівському національному технологічному університеті

Завідувач кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту
д.е.н., проф. **Маргасова В.Г**.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Основою ринкового механізму є економічні показники, необхідні для планування й об'єктивного оцінювання виробничо-господарської діяльності підприємства, порівняння витрат і результатів на окремих стадіях відтворювального процесу. Зауважимо, що дані про фінансовий стан підприємства є найважливішою складовою системи управління його фінансово-господарською діяльністю. Фінансовий стан суб'єкта господарювання багато в чому визначається й його фінансовими результатами – прибутком або збитком. Прибуток відноситься до числа ключових понять ринкової економіки й є одним з основних джерел внутрішнього фінансування, індикатором успішності діяльності підприємства. Інформація про прибуток становить найбільший інтерес для користувачів і використовується ними для прийняття будь-яких управлінських рішень .

Доходи і витрати підприємства є основними факторами, які впливають на отримання прибутку й, відповідно, на величину податків, які сплачуються з нього. Тому, регулювання обліку доходів і витрат визнається одним з важливих елементів бухгалтерського законодавства й традиційно є сферою наукових досліджень.

Кардинальні зміни в методології фінансової звітності у зв'язку із переходом на міжнародні стандарти фінансової звітності потребують переосмислення теоретичних основ та методики відображення доходів, витрат і фінансових результатів як показників довгострокового фінансового забезпечення підприємства.

Відповідно до цього, одним із актуальних завдань сучасного етапу розвитку господарюючого суб'єкта є оволодіння сучасними методами ефективного управління формуванням доходів, витрат і прибутку в процесі операційної, інвестиційної й фінансової діяльності підприємства. Грамотне, ефективне управління формуванням прибутку передбачає побудову на підприємстві відповідних організаційно-методичних систем інформаційного забезпечення процесу управління, знання основних механізмів формування прибутку, використання сучасних методів її аналізу і контролю.

Дослідженню питань обліку та аудиту доходів і витрат підприємства приділено достатньо уваги як вітчизняними, так і зарубіжними вченими. Іле ці питання достатньо багатогранні, що були й залишаються актуальними для багатьох подальших наукових пошуків. Проблеми обліку та аудиту доходів і витрат підприємства намагалися вирішити у своїх наукових роботах такі вчені: І. Білоусова, М. Білуха, М. Бондар, Ф. Бутинець, Н. Верхоглядова, С. Голов, Т. Маренич, С. Михалевич, М. Пушкар, Т. Савчук, Т. Сльозко, В. Сопко, Н. Ткаченко, М. Чумаченко та інші. У їх наукових роботах висвітлено сутність економічних категорій «доходи» і «витрати», проблемні аспекти їх класифікації, обліку та аудиту.

Виходячи з актуальності питання була обрана тема дипломної роботи

«Облік і аудит доходів та витрат підприємства і оцінка ефективності його діяльності».

Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методичних засад і розробка науково-практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення організації обліку та аудиту доходів і витрат підприємства, а також оцінювання ефективності його діяльності.

Для досягнення поставленої мети дослідження поставлені та вирішені ***такі завдання***:

– визначити економічну сутність доходів і витрат та їх вплив на фінансовий стан підприємства;

– дослідити особливості обліку доходів і витрат суб'єктів господарювання;

– систематизувати нормативно-правове забезпечення обліку доходів і витрат підприємств згідно вітчизняних і міжнародних стандартів;

– розглянути організацію аудиту доходів і витрат підприємства;

– оцінити ефективність діяльності та організацію обліку доходів і витрат на досліджуваному підприємстві;

– виявити сучасні проблеми обліку доходів і витрат вітчизняних суб'єктів господарювання та окреслити напрями їх вирішення;

– розробити рекомендації щодо вдосконалення обліку та аудиту доходів і витрат для досліджуваного підприємства;

– економічно обґрунтувати виявлені резерви підвищення ефективності діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження є організація обліку та аудиту доходів і витрат підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні, організаційні та практичні аспекти обліку та аудиту доходів і витрат підприємства та оцінки ефективності його діяльності.

Методи дослідження. У процесі дослідження використані наукові методи, що ґрунтуються на системному аналізі економічних явищ. На основі діалектичного методу наукового пізнання й поєднання історичного та логічного в еволюції існуючих методик обліку доходів і витрат подано їх визначення та обґрунтовано напрями вдосконалення їх обліку. Для вирішення завдань обліку доходів і витрат та дослідження питань методики й організації їх аудиту на підприємстві застосовано методи порівняння, конкретизації, моделювання, аналогії, абстрагування, групування, аналізу бухгалтерських рахунків, спостереження, вибірки.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти, що регулюють організацію обліку та аудиту доходів і витрат суб'єктів господарювання в Україні, дані Державної служби статистики України, фінансова звітність та дані первинних документів ПАТ «Берегиня», праці вітчизняних і зарубіжних науковців.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення методики й організації обліку та аудиту доходів і витрат, зокрема:

- узагальнені методичні положення обліку й аудиту доходів і витрат

підприємства;

- систематизовано методичний підхід до функціонування обліково-аналітичної системи бюджетування витрат, що ґрунтується н сукупності прийомів і методів обліку та дозволяє акумулювати обліково-аналітичну інформацію для потреб контролю й аналізу при формуванні та виконанні відповідних бюджетів.

Практичне значення одержаних результатів. Основні результати дослідження спрямовані на вдосконалення методики й практики системи обліку та аудиту доходів і витрат суб'єкта господарювання та підвищення ефективності його діяльності.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати випускної кваліфікаційної роботи доповідалися й обговорювалися на Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Юність науки – 2018: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства» (м. Чернігів, 11-12 квітня 2018 р.).

Структура та обсяг роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст роботи викладено на 108 сторінках друкованого тексту. Робота містить 21 таблицю, 14 рисунків, 5 додатків. Список використаних джерел налічує 81 найменування поданих на 10 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі розкрита актуальність теми випускної кваліфікаційної роботи, встановлено мету та завдання, предмет і об’єкт, методи та інформаційна база дослідження, а також подано структуру роботи.

У першому розділі **«Теоретичні основи обліку та аудиту доходів і витрат підприємства»** розкрито економічну сутність доходів і витрат та їх вплив на фінансовий стан підприємства, оцінена облікова політика підприємства щодо доходів і витрат, досліджено нормативно-правове забезпечення обліку доходів і витрат підприємств в Україні, визначено особливості аудиту доходів і витрат діяльності підприємства.

Доведено, що в ринкових умовах господарювання результативність роботи підприємства визначається прибутком, який формується за рахунок формування відповідних доходів і витрат. На основі дослідженого нормативно-правового забезпечення встановлено, що у відповідності до норм П(с)БО 15 «Дохід» дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена. Поряд з цим, згідно П(с)БО 16 «Витрати» витратами звітного періоду визнаються як зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або

розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

Визначено підходи до класифікації доходів і витрат підприємства. Відповідно до П(с)БО розрізняють дохід від: реалізації продукції, товарів, інших активів, придбаних з метою продажу; надання послуг, виконання робіт; використання активів підприємства іншими фізичними та юридичними особам, результатом якого є отримання відсотків, дивідендів, роялті. Також можлива класифікації витрат і доходів підприємства за видом діяльності. Серед класифікаційних ознак доходів також розглянуті: за можливістю контролювати, залежно від процесу виробництва, періоду формування, впливу інфляції, періодичності тощо. Витрати ж класифікуються: за способом зарахування до собівартості, щодо обсягу виробництва, щодо господарського процесу, за видами, за центрами витрат і відповідальності, за функціями управління та ін.

Узагальнено елементи облікової політики щодо доходів і витрат за рахунок виділення організаційної, технологічної та методичної складових. Зауважено, що в положенні про облікову політику необхідно передбачити: умови визнання та критерії оцінки доходів і витрат, класифікацію доходів і витрат та склад кожної класифікаційної групи, методи оцінки ступеня завершеності операцій із надання послуг, виконання робіт, об'єкти обліку витрат, рахунки якого класу використовуються для обліку витрат, склад змінних та постійних загальновиробничих витрат, базу розподілу цих витрат, метод калькулювання собівартості та склад статей калькуляції.

Доведено, що для вірного відображення інформації про витрати, які формують виробничу собівартість продукції, використовують чотири методи аналітичного формування витрат за калькуляційними об’єктами: позамовний, попередільний, попроцесний і нормативний. При обранні методу калькулювання доцільно враховувати галузеві особливості, організаційну структуру управління виробництвом, тип виробництва, його складність, характер технологічного процесу, номенклатуру продукції тощо.

Встановлено, що для правильного обліку доходів і витрат необхідно дотримуватися принципу відповідності отриманих доходів та здійснених витрат, який передбачає виявлення й відображення в бухгалтерському обліку за відповідними періодами всіх операцій, які впливають на фінансовий стан підприємства.

Систематизовано концептуальну модель формування інформації про доходи і витрати підприємства із виділенням мети та задач, організаційного, оперативного й методичного блоків, сукупності процедур, що дозволяє сформувати показники, які використовуються при прийнятті управлінських рішень в рамках функціонування підприємства.

Констатовано, що законодавчі акти, які регулюють діяльність суб’єктів господарювання у фінансовій, трудовій та господарській сферах, відповідно, облік витрат і доходів, підпорядковується чотирирівневій системі документів. Основними нормативно-правовими актами, що безпосередньо регулюються порядок обліку доходів і витрат, є наступні: Закон України «Про

бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»; Податковий кодекс України; Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»; Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»; Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»; Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток»; Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку; Концептуальна основа фінансової звітності та ін. Доведена необхідність адаптації вітчизняного законодавства, що регулює обліковий процес, до вимог міжнародних стандартів.

Узагальнено особливості аудиту доходів і витрат, зокрема виділено: проводиться на завершальному етапі аудиторської перевірки; ґрунтується на результатах перевірки інших напрямів; високий аудиторський ризик. Визначено, що метою аудиту доходів і витрат є збирання достатніх та прийнятних доказів для формування думки аудитора щодо достовірності, об'єктивності й законності відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності доходів і витрат, а також встановлення дотримання підприємством вимог П(с)БО 15 «Дохід» та П(с)БО 16 «Витрати».

Визначено, що предметом аудиту доходів і витрат є господарські процеси та операції, пов'язані з накопиченням і списанням витрат діяльності, з визначенням доходів діяльності, а також відносини, що виникають при цьому всередині підприємства та за його межами. Об'єктами аудиту доходів і витрат можуть бути: елементи облікової політики; операції з обліку доходів і витрат; записи в первинних документах, регістрах обліку та у звітності; інформація про порушення ведення в обліку, зловживання, які знайшли документальне підтвердження в актах ревізії, перевірок, звітах аудиторів.

Аудиторська перевірка доходів і витрат включає такі стадії: підготовку та планування аудиторської перевірки; проведення аудиторської вибірки і здійснення аудиторських процедур; оцінку результатів проведених аудиторських процедур і складання звіту аудитора й аудиторського висновку. Систематизовані основні напрями програми аудиту доходів і витрат підприємства та узагальнені аналітичні процедури для об’єктивного оцінювання доходів і витрат у конкурентному середовищі.

У другому розділі роботи «Оцінка ефективності діяльності та організації обліку доходів та витрат ПрАТ «ЧВФ «Берегиня» наведено фінансово-економічна характеристика діяльності підприємства, оцінено ефективність діяльності та організацію обліку доходів і витрат на досліджуваному підприємстві.

За результатами дослідження основних фінансово-економічних показників діяльності ПрАТ «ЧВФ «Берегиня» виявлений задовільний рівень ефективності управління підприємством, адже спостерігалося нарощування доходів, при цьому лише від операційної діяльності, зростання продуктивності праці та віддачі основних засобів, позитивний кінцевий фінансовий результат діяльність підприємства та збільшення прибутковості. Відбулося зростання вартості майна, скорочення дебіторської заборгованості, проте незначний обсяг

найбільш ліквідних активів. У підприємства власний капітал перевищує 50%-ву межу в структурі пасивів, що вказує на його фінансову незалежність.

Встановлена низька платоспроможність та відносна ліквідність підприємства. Так, коефіцієнти абсолютної ліквідності, швидкої ліквідності та платоспроможності не відповідають рекомендованим значенням і спостерігається тенденція до їх погіршення. Відбулося зростання коефіцієнту автономії, тобто фінансової незалежності підприємства, підприємство фінансує свою поточну діяльність й за рахунок залученого капіталу. Більшість показників ділової активності, зокрема ресурсовіддача, коефіцієнти оборотності кредиторської заборгованості та запасів, знижуються в динаміці, що є негативною тенденцією для розвитку підприємства. Позитивна тенденція щодо збільшення спостерігалася за коефіцієнтом оборотності дебіторської заборгованості.

Визначено, що при формуванні доходів на підприємстві керуються нормами П(с)БО 15 «Дохід» та відкриті рахунки 7-го класу «Доходи і результати діяльності», аналітичний облік доходів від реалізації ведуть за видами продукції, товарів, послуг, що реалізуються на підприємстві. При формуванні в бухгалтерському обліку інформації про витрати та розкриття її у фінансовій звітності підприємство дотримується норм П(с)БО 16 «Витрати», а також відкриті рахунки 9-го класу «Витрати діяльності». Віднесення доходів підприємства на фінансові результати та списання витрат на фінансові результати здійснюється за допомогою розрахунку (довідки), складеного працівниками бухгалтерії.

Згідно положень облікової політики визначено, що на підприємстві для основних засобів і нематеріальних активів використовується прямолінійний метод нарахування амортизації, а для малоцінних необоротних матеріальних активів застосовується 100% нарахування амортизації в першому місяці експлуатації об’єкта. При відпуску матеріалів у виробництво оцінка їх здійснюється за методом середньозваженої собівартості за кожною одиницею.

Констатовано, що найбільшу частку в складі доходів підприємства займає чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), обсяг якого щороку збільшується (таблиця 1). В 2,5 рази зросли інші операційні доходи, майже не змінилися інші доходи, при цьому їх частка була незначною.

Таблиця 1 – Динаміка складу та структури доходів ПрАТ «ЧВФ «Берегиня» за 2015-2017 роки*

Показники	2015 рік		2016 рік		2017 рік		Абсолютне відхилення (2017/ 2015 рр.), тис. грн	Темп росту (2017/ 2015 рр.), %
	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %		
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	43 907	98,04	48 739	98,57	50 420	96,41	+6 513	114,8
Інші операційні доходи	677	1,51	445	0,90	1 691	3,23	+1 014	249,8
Інші доходи	200	0,45	264	0,53	187	0,36	-13	93,5
Усього доходів	***44 784***	***100,0***	***49 448***	***100,0***	***52 298***	***100,0***	***+7 514***	***116,8***

**Джерело: розраховано автором за даними Звіту про фінансові результати підприємства*

Понад s у структурі витрат підприємства займає собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) (таблиця 2), до того ж позитивно оцінюємо її скорочення в 2017 році при зростанні чистого доходу, в результаті чого спостерігався прибуток від основної діяльності. Підсумковий фінансовий результат діяльності підприємства протягом досліджуваного періоду був у вигляді чистого прибутку, обсяг якого збільшився. За результатами факторного аналізу валового прибутку виявлено, що найбільший вплив на його формування має рівень витрат на 1 грн реалізованої продукції.

Таблиця 2 – Динаміка обсягу та структури витрат ПрАТ «ЧВФ «Берегиня» за 2015-2017 роки*

Показники	2015 рік		2016 рік		2017 рік		Абсолютне відхилення (2017/ 2015 рр.), тис. грн	Темп росту (2017/ 2015 рр.), %
	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	32 815	79,70	38 617	82,84	37 755	79,02	+4940	115,1
Адміністративні витрати	2 461	5,98	2 666	5,72	3 718	7,78	+1257	151,1
Витрати на збут	1 896	4,60	2 340	5,02	2 405	5,03	+509	126,8
Інші операційні витрати	2 331	5,66	1 412	3,03	1 973	4,13	-358	84,6
Фінансові витрати	869	2,11	927	1,99	926	1,94	+57	106,6
Інші витрати	1	0,002	3	0,01	6	0,01	+5	600,0
Витрати з податку на прибуток	800	1,94	653	1,40	997	2,09	+197	124,6
Усього витрат	***41 173***	***100,0***	***46 618***	***100,0***	***47 780***	***100,0***	***+6607***	***116,0***

**Джерело: розраховано автором за даними Звіту про фінансові результати підприємства*

Дослідження показників рентабельності діяльності підприємства показало зростання їх рівня в 2017 році, хоча в 2016 році спостерігалося їх зменшення порівняно з 2015 роком. Факторний аналіз рентабельності власного капіталу підприємства довів, що найбільше на нього вплинула зміна рентабельності по чистому прибутку.

Проведено дослідження обумовило необхідність розробки та впровадження заходів щодо підвищення ефективності діяльності підприємства, в тому числі звернути увагу на рівень витрат на 1 грн реалізованої продукції, за рахунок пошуку резервів скорочення собівартості реалізованої продукції шляхом зменшення постійних і змінних витрат, що є одним з головних джерел нарощування операційного прибутку підприємства, який забезпечує вагому частку фінансового результату.

В третьому розділі «Напрями підвищення ефективності діяльності та вдосконалення обліку й аудиту доходів і витрат ПрАт «ЧВФ «Берегиня» розкриті сучасні проблеми обліку доходів і витрат вітчизняних суб'єктів господарювання та напрями їх вирішення, обґрунтовані основні шляхи підвищення ефективності діяльності досліджуваного підприємства.

Узагальнені сучасні проблеми обліку доходів і витрат вітчизняних суб'єктів господарювання, зокрема охарактеризовано технічні, організаційні та освітні проблеми. Констатовано, що причинами, які унеможливлюють повне задоволення потреб оперативного управління ними, є: низька швидкість формування даних; низький ступінь деталізації інформації про доходи і витрати підприємства; низька інформативність традиційного бухгалтерського обліку тощо.

Доведена необхідність удосконалення аналітичного й синтетичного обліку на досліджуваному підприємстві. Запропоновано деталізацію субрахунків 701 «Дохід від реалізації готової продукції» та 901 «Собівартість реалізованої готової продукції», рахунку 23 «Виробництво» на основі асортименту готової продукції, що виробляється на підприємстві. Також рекомендовано деталізувати субрахунок 791 «Результат операційної діяльності» з виділенням фінансових результатів від операційної діяльності на вітчизняному ринку та від експортних операцій, що сприятиме прийняттю більш обґрунтованих управлінських рішень та проведенню аналітичних досліджень.

Виділені складові обліково-інформаційного забезпечення витрат підприємства: управлінський облік, звітність, бюджетування та внутрішній контроль. Констатовано, що обліково-аналітична система витрат спрямована на відстеження тактичних і стратегічних змін показників собівартості, пошук можливих резервів зниження витрат на виробництво продукції для підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Доведена необхідність впровадження на підприємстві такого механізму, як бюджетування витрат. Визначена сутність обліково-аналітичного забезпечення бюджетування витрат як сукупність прийомів і методів обліку, що дозволяють сформувати єдину інтегровану обліково-аналітичну інформацію, що забезпечує потреби контролю і аналізу в процесі формування та виконання бюджетів.

Узагальнені методичні положення щодо формування моделі організації процесно-орієнтованого бюджетування витрат, яка відображає процес його побудови й загальну структуру взаємозв'язку бюджетів підприємства. Ця модель дозволяє уникати конфлікту інтересів між центрами відповідальності (керівниками бізнес-процесів), чим перетворює бюджетування в дієвий інструмент управління й контролю.

Визначено, що для ефективного бюджетування витрат необхідно формувати інформаційні масиви на відповідних рахунках бухгалтерського обліку в залежності від обраних критеріїв деталізації інформації, обумовлених як метою, так і завданнями бюджетування, а також корисністю цієї інформації для внутрішніх і зовнішніх користувачів.

Виділено етапи проведення контролю виконання бюджетів за витратами в процесно-орієнтованих структурах управління: встановлення показників за рівнем витрат, за якими проводитиметься оцінювання виконання бюджету; створення системи вимірювання й відстеження стану параметрів контролю витрат; порівняння реального стану параметрів контролю з бюджетними значеннями; розробка критеріїв оцінювання результату порівняння та

прийняття рішення про коригування бюджету.

Виявлено, що головними резервами нарощування операційного прибутку є кількісно вимірювальні можливості його збільшення за рахунок змін факторів, що на нього впливають, а також недопущення та попередження збитків від цього виду діяльності. Серед таких резервів виділені наступні: нарощування обсягу реалізованої продукції; збільшення ціни продукції; зниження постійних або змінних витрат без зміни обсягів реалізації; комбінований спосіб (одночасне використання всіх чотирьох варіантів). Економічне обґрунтування можливих резервів нарощування прибутку від основної діяльності довело, що найбільш раціональним є комбінований спосіб.

Серед інших найефективніших заходів нарощування ефективності діяльності досліджуваного підприємства рекомендовано: вилучення з асортименту продукції її нерентабельних видів та використання вивільнених потужностей та матеріальних і трудових ресурсів на виробництво продукції, яка користується попитом; пошук нових ринків збуту продукції; скорочення накладних витрат на матеріали, особливо транспортно-заготівельних витрат; переглянути основних постачальників матеріалів або диверсифікувати їх, зменшити кількість посередників та виявити можливості дешевше закуповувати безпосередньо у виробників необхідні предмети праці; контроль за енергозбереженням та за витратами на утримання і експлуатацію обладнання, дотримання кошторису щодо здійснення управлінських витрат і витрат на збут тощо

ВИСНОВКИ

1. Констатовано, що в ринкових умовах господарювання результативність роботи підприємства визначається прибутком, який формується за рахунок формування відповідних доходів і витрат. Встановлено, що у відповідності до норм П(с)БО 15 «Дохід» дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена. Згідно П(с)БО 16 «Витрати» витратами звітного періоду визнаються як зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

2. Визначено, що в положенні про облікову політику необхідно передбачити: умови визнання та критерії оцінки доходів і витрат, класифікацію доходів і витрат та склад кожної класифікаційної групи, методи оцінки ступеня завершеності операцій із надання послуг, виконання робіт, об'єкти обліку витрат, рахунки якого класу використовуються для обліку витрат, склад змінних та постійних загальновиробничих витрат, базу розподілу цих витрат, метод калькулювання собівартості та склад статей калькуляції.

3. Встановлено, що для правильного обліку доходів і витрат необхідно дотримуватися принципу відповідності отриманих доходів та здійснених витрат, який передбачає виявлення й відображення в бухгалтерському обліку за відповідними періодами всіх операцій, які впливають на фінансовий стан підприємства.

4. Виявлено, що основними нормативно-правовими актами, що безпосередньо регулюються порядок обліку доходів і витрат, є наступні: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»; Податковий кодекс України; Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»; Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»; Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»; П(С)БО 17 «Податок на прибуток»; Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку; Концептуальна основа фінансової звітності та ін. Доведена необхідність адаптації вітчизняного законодавства, що регулює обліковий процес, до вимог міжнародних стандартів.

5. Узагальнено особливості аудиту доходів і витрат, визначено, що предметом такого аудиту є господарські процеси та операції, пов'язані з накопиченням і списанням витрат діяльності, з визначенням доходів діяльності, а також відносини, що виникають при цьому всередині підприємства та за його межами. Об'єктами аудиту доходів і витрат можуть бути: елементи облікової політики; операції з обліку доходів і витрат; записи в первинних документах, регістрах обліку та у звітності; інформація про порушення ведення в обліку,

зловживання, які знайшли документальне підтвердження в актах ревізії, перевірок, звітах аудиторів. Систематизовані основні напрями програми аудиту доходів і витрат підприємства та узагальнені аналітичні процедури для об’єктивного оцінювання доходів і витрат у конкурентному середовищі.

6. За результатами дослідження основних фінансово-економічних показників діяльності ПрАТ «ЧВФ «Берегиня» виявлений задовільний його фінансово-економічний стан, адже спостерігалося нарощування доходів, хоча лише від операційної діяльності, зростання продуктивності праці та віддачі основних засобів, позитивний кінцевий фінансовий результат діяльність підприємства та збільшення прибутковості, зростання фінансової незалежності. Проте встановлена низька платоспроможність та відносна ліквідність підприємства, більшість показників ділової активності знизилися

7. Дослідження організації обліку на підприємстві показало, що при формуванні доходів керуються нормами П(с)БО 15 «Дохід» та відкриті рахунки 7-го класу «Доходи і результати діяльності», аналітичний облік доходів від реалізації ведуть за видами продукції, товарів, послуг, що реалізуються на підприємстві. При формуванні в обліку інформації про витрати та розкриття її у фінансовій звітності підприємство дотримується норм П(с)БО 16 «Витрати», а також відкриті рахунки 9-го класу «Витрати діяльності». Серед основних положень, що регулюють порядок формування витрат, визначено: для основних засобів і нематеріальних активів використовується прямолінійний метод нарахування амортизації; для малоцінних необоротних матеріальних активів застосовується 100% нарахування амортизації в першому місяці експлуатації об’єкта; при відпуску матеріалів у виробництво оцінка їх здійснюється за методом середньозваженої собівартості за кожною одиницею.

8. Виявлено, що найбільшу частку в складі доходів підприємства займає чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та понад ¾ у структурі його витрат займає собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), при цьому спостерігався прибуток від основної діяльності. Підсумковий фінансовий результат діяльності підприємства протягом досліджуваного періоду був у вигляді чистого прибутку, обсяг якого збільшився. Дослідження показників рентабельності діяльності підприємства показало зростання їх рівня в 2017 році, хоча в 2016 році спостерігалося зменшення. За результатами факторного аналізу валового прибутку виявлено, що найбільший вплив на його формування має рівень витрат на 1 грн реалізованої продукції, а на рентабельність власного капіталу – зміна рентабельності по чистому прибутку.

9. Узагальнені сучасні проблеми обліку доходів і витрат вітчизняних суб'єктів господарювання, зокрема охарактеризовано технічні, організаційні та освітні проблеми. Констатовано, що причинами, які унеможливлюють повне задоволення потреб оперативного управління ними, є: низька швидкість формування даних; низький ступінь деталізації інформації про доходи і витрати підприємства; низька інформативність традиційного бухгалтерського обліку тощо.

10. Доведена необхідність удосконалення аналітичного й синтетичного обліку на досліджуваному підприємстві. Запропоновано деталізацію субрахунків 701 «Дохід від реалізації готової продукції» та 901 «Собівартість реалізованої готової продукції», рахунку 23 «Виробництво» на основі асортименту готової продукції, що виробляється на підприємстві. Також рекомендовано деталізувати субрахунок 791 «Результат операційної діяльності» з виділенням фінансових результатів від операційної діяльності на вітчизняному ринку та від експортних операцій, що сприятиме прийняттю більш обґрунтованих управлінських рішень та проведенню аналітичних досліджень.

11. Доведена необхідність впровадження на підприємстві такого механізму, як бюджетування витрат. Узагальнені методичні положення щодо формування моделі організації процесно-орієнтованого бюджетування витрат, яка відображає процес його побудови й загальну структуру взаємозв'язку бюджетів підприємства. Ця модель дозволяє уникати конфлікту інтересів між центрами відповідальності (керівниками бізнес-процесів), чим перетворює бюджетування в дієвий інструмент управління й контролю.

12. Виявлено, що головними резервами нарощування операційного прибутку є кількісно вимірювальні можливості його збільшення за рахунок змін факторів, що на нього впливають, а також недопущення та попередження збитків від цього виду діяльності. Економічне обґрунтування можливих резервів нарощування прибутку від основної діяльності довело, що найбільш раціональним є комбінований спосіб: одночасне нарощування обсягу реалізованої продукції; збільшення ціни продукції; зниження постійних та змінних витрат. Серед інших найефективніших заходів нарощування ефективності діяльності досліджуваного підприємства рекомендовано: вилучення з асортименту продукції її нерентабельних видів та використання вивільнених потужностей і матеріальних та трудових ресурсів на виробництво продукції, яка користується попитом; пошук нових ринків збуту продукції; скорочення накладних витрат на матеріали, особливо транспортно-заготівельних витрат; переглянути основних постачальників матеріалів або диверсифікувати їх, зменшити кількість посередників та виявити можливості дешевше закуповувати безпосередньо у виробників необхідні предмети праці; контроль за енергозбереженням та за витратами на утримання і експлуатацію обладнання, дотримання кошторису щодо здійснення управлінських витрат і витрат на збут тощо.

АНОТАЦІЯ

Дрижак М.Я. Облік і аудит доходів та витрат підприємства і оцінка ефективності його діяльності» (на матеріалах ПрАТ «Чернігівська взуттєва фабрика «Берегиня»). – Рукопис.

Випускна кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеню «магістр» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування». – Чернігівський національний технологічний університет. – Чернігів, 2018.

Випускна кваліфікаційна робота присвячена обґрунтуванню теоретико-методичних засад і розробці науково-практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення організації обліку та аудиту доходів і витрат підприємства, а також оцінювання ефективності його діяльності.

У роботі розглядаються економічна сутність доходів і витрат та їх вплив на фінансовий стан підприємства, особливості організації їх обліку й аудиту, нормативно-правове забезпечення цих процесів.

Оцінена організація обліку доходів і витрат ПрАТ «Берегиня», ефективність його діяльності. Наведено фінансово-економічну характеристику діяльності аналізованого підприємства, досліджено організацію первинного, аналітичного й синтетичного обліку доходів і витрат, проаналізовано динаміку фінансових результатів і показників рентабельності, оцінено ефективність діяльності підприємства в цілому.

За результатами дослідження виявлені сучасні проблеми обліку доходів і витрат вітчизняних суб'єктів господарювання та шляхи їх вирішенні, визначені напрями удосконалення об'єкту дослідження на ПрАТ «Берегиня», розроблені рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності підприємства.

За результатами дослідження сформульовані пропозиції щодо: вдосконалення аналітичного й синтетичного обліку шляхом деталізації субрахунків 701 «Дохід від реалізації готової продукції», 791 «Результат операційної діяльності» та 901 «Собівартість реалізованої готової продукції», рахунку 23 «Виробництво»; впровадження на підприємстві процесно-орієнтованого бюджетування витрат; пошуку нових ринків збуту продукції; скорочення накладних витрат на матеріали (особливо транспортно-заготівельних витрат); перегляду основних постачальників матеріалів або диверсифікації їх, зменшення кількості посередників тощо.

Основні результати дослідження спрямовані на вдосконалення методики й практики системи обліку та аудиту доходів і витрат суб'єкта господарювання та підвищення ефективності його діяльності.

Ключові слова: ДОХОДИ, ВИТРАТИ, ОБЛІК, АУДИТ, ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ, РЕЗЕРВИ НАРОЩУВАННЯ ПРИБУТКУ.